

Janusz Sztumski

Uwagi na temat programu nauczania metod i technik badań społecznych

---

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 30, 348-349

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nie są omawiane na ćwiczeniach, zobowiązani są do konsultowania się na bieżąco z prowadzącymi zajęcia w celu przekazania im uwag i ukierunkowania dalszej pracy. Taki konieczny w tym przypadku sposób prowadzenia zajęć wymaga bezwzględnej systematyczności i znacznej samodzielności pracy studentów. Założenie to spełnia całkowicie tylko niewielka część studiujących. Zwłaszcza w początkowej fazie zajęć mamy do czynienia często z niesystematycznością pracy bądź brakiem umiejętności samodzielnego, twórczego myślenia.

Osiąganie dostatecznych wyników dydaktycznych wymaga zaangażowania większej ilości pracowników do bezpośredniej opieki nad każdą grupą studencką. W praktyce zazwyczaj ćwiczenia i konsultacje prowadzone są przez dwie osoby, choć z formalnego punktu widzenia możliwość taka nie jest przewidziana. Powodzenie ćwiczeń przy całej ich specyfice przedmiotowej i organizacyjnej (liczne grupy złożone z kilku zespołów, stosunkowo mała ilość czasu) uzależnione jest w poważnym stopniu od pracy poza zajęciami, zwłaszcza od pomocy konsultacyjnej. Nawiasem mówiąc, czasowo znacznie przekracza ona obowiązujące pracowników normy konsultacji. Istotnym utrudnieniem w realizacji programu są także ograniczone możliwości zabezpieczenia aparatury technicznej (magnetofony, taśmy, maszyny do pisania).

Podstawą zaliczenia ćwiczeń jest przyjęcie przewidzianych w danym semestrze metodologicznych opracowań projektów badawczych, przygotowanych przez zespoły studenckie. Trudno jest określić wkład poszczególnych osób w rezultat zespołowych poczynań. Wiadomo nawet, iż niektórzy studenci w ogóle nie włączają się do pracy, choć niemożliwe jest formalne podważanie ich współautorstwa. Tymczasem zespołowość pracy jest jedyną, możliwą i pożądaną formą prowadzenia tych zajęć, zarówno ze względu na studentów, jak i pracowników (którzy już teraz kierują równocześnie opracowaniem od 5 do 10 projektów badawczych). Dla zindywidualizowania ocen oraz okresowego kontrolowania wiedzy studentów przeprowadza się różne pisemne i ustne sprawdziany. Ostatnio zastosowano formy testów zadaniowych sprawdzających umiejętność budowy i testowania hipotez, formułowania pytań problemowych, doboru wskaźników oraz uzyskiwania informacji w drodze wywiadu. Ten sposób egzekwowania wiadomości sprawdzający zarówno wiedzę, jak i samodzielność myślenia wydaje się nam celowy i możliwy do szerszego zastosowania.

Ilona Przybyłowska

UWAGI NA TEMAT PROGRAMU NAUCZANIA METOD I TECHNIK BADAŃ SPOŁECZNYCH

Jakim fachowcem w swojej dziedzinie będzie absolwent studiów socjologicznych, zależy w poważnym stopniu od opanowania przez danego studenta metod i technik badawczych stosowanych w badaniach nauk społecznych. Bez dobrego opanowania tego przedmiotu nie może on w zasadzie ani podejmować skutecznych wysiłków badawczych, których celem jest poznanie rzeczywistości społecznej, ani nawet krytycznie wykorzystywać osiągnięć badawczych innych ludzi. Trudno też spodziewać się, aby student, który nie opanował należycie wspomnianego przedmiotu, mógł napisać dobrą pracę magisterską z dowolnej dziedziny socjologii. Mówiąc o „dobrej” pracy magisterskiej mamy na myśli taką, która opiera się nie tylko na odpowiednio dobranej literaturze, ale także

na krytycznej refleksji na temat zawartych w niej treści oraz na choćby przy czynkowych badaniach danego studenta. Z tych więc względów uważam, że interesujący nas przedmiot jest szczególnie ważny w programie studiów socjologicznych, a troska o jego nauczanie winna być też duża.

Biorąc tedy pod uwagę znaczenie przedmiotu nazywanego u nas metody i techniki badań społecznych, uważam, że przewidziany w obowiązującym aktualnie programie wymiar godzin dla tego przedmiotu powinien ulec zwiększeniu — do tej ilości godzin, jaką proponowano w dyskusji nad programem. Sądzę również, że dołączenie do tego przedmiotu elementów metodologii nauk byłoby ze względów dydaktycznych znacznie lepsze niż połączenie ich z logiką. Wiemy bowiem o tym, że nie wszystkie osoby przygotowane nawet do dobrego prowadzenia zajęć z logiki są chętne do podejmowania zajęć z metodologii, zwłaszcza pod kątem widzenia potrzeb metod i technik badań społecznych.

Po tych refleksjach bardziej ogólnych kilka słów na temat nauczania metod i technik badań społecznych w Uniwersytecie Śląskim. W istniejącym u nas Instytucie Socjologii brak jest zakładu specjalizującego się wyłącznie w tym przedmiocie. Ze względu na moje zainteresowania naukowe i doświadczenia badawcze Zakładu Socjologii Pracy i Przemysłu nauczaniem metod i technik badań społecznych zajmują się właśnie pracownicy tegoż zakładu.

Realizując program z wymienionego przedmiotu nie tylko staramy się, aby studenci opanowali podstawy teoretyczne, poprzez lekturę książek poświęconych metodom i technikom badawczym, ale również dążymy do tego, aby nauczyli się oni stosować zdobytą wiedzę w praktyce badawczej. Szczególna rola przypada tu ćwiczeniom oraz obozom badawczym. Zajęcia na obozach badawczych łączymy z realizacją planów badawczych Instytutu. Wierzymy, że włączając studentów do realizacji planów badawczych podjętych przez Instytut stworzymy im najlepsze szanse do opanowania praktycznych umiejętności badawczych.

Janusz Sztumski

REALIZACJA ZAJĘĆ Z METOD I TECHNIK BADAŃ SPOŁECZNYCH NA SOCJOLOGII UNIWERSYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA

Zajęcia z tego przedmiotu są na II i III roku studiów (od 4 do 6 semestru) w wymiarze 90 godzin wykładu i 115 godzin ćwiczeń. Przedmiot ten kończy się miesięcznym terenowym obozem badawczym po III roku studiów, poświęconym kompleksowemu i praktycznemu zastosowaniu w trakcie badań terenowych zdobytej przez studentów wiedzy.

Celem tego przedmiotu jest: 1) przekazanie podstawowych wiadomości dotyczących badań socjologicznych; 2) „wyprodukowanie” wielu socjologów badaczy umiejących stawiać i rozwiązywać problemy społeczne, wykorzystywać istniejącą socjologiczną literaturę przy społecznych diagnozach i prognozach; 3) wzbudzenie refleksji nad niedostatkami warsztatu socjologa, krytycyzmu w stosunku do wartości uzyskiwanych materiałów i ostrożności przy ich opracowaniu i interpretacji; 4) wychowanie socjologów terapeutów umiejących nie tylko dostrzegać problemy badawcze, lecz łagodzić konflikty, pomagać ludziom itp. Cele: poznawczy, wychowawczy i praktyczny, są łącznie osiąmane w realizacji tego przedmiotu.